

УДК 339.92
JEL Classification: F21, F23

DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2025.2.22>

Грицишен С.В.,
аспірант кафедри міжнародного туризму і готельного бізнесу,*
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1133-3770>
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ВПЛИВ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ АКТИВНІСТЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Hryshchyshen S.V.,
*postgraduate student of the department of international
tourism and hotel business,
West Ukrainian National University, Ternopil*

THE IMPACT OF MACROECONOMIC TURBULENCE ON THE INVESTMENT ACTIVITY OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS

Постановка проблеми. Світова економіка останніми роками переживає безпрецедентні макроекономічні потрясіння. Пандемічний шок змінився інфляційним сплеском, жорсткою монетарною реакцією центральних банків і новими геополітичними кризами. Сукупність цих чинників створює макроекономічну турбулентність, під якою розуміється нестабільність ключових економічних показників (інфляції, процентних ставок, валютних курсів тощо) на тлі глобальних потрясінь. Транснаціональні корпорації (далі – ТНК), що діють у багатьох країнах, особливо відчувають на собі вплив такого бурхливого середовища. Інвестиційна активність ТНК, тобто їхні рішення щодо прямих іноземних інвестицій, капіталовкладень у нові проекти, злиттів і поглинань стає своєрідним барометром глобальної невизначеності. Показово, що у 2022 році обсяги глобальних прямих іноземних інвестицій (далі – ПІІ) скоротилися на 12 % (до \$1,3 трлн) саме через накладання кількох світових криз: війни в Україні, різкого подорожчання енергоносіїв, продуктів і зростання боргового тягаря [1]. Це лише один із проявів того, як макроекономічні шоки здатні охолоджувати інвестиційні апетити бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження з теми підтверджують, що макроекономічна турбулентність, особливо валютна волатильність й глобальні структурні зміни, безпосередньо впливають на інвестиційні рішення транснаціональних корпорацій. Зокрема, науковці А. Hamida [2] та Н. Nguyen, Y. Algu, M. Napusch [3] на основі ARDL-моделей та панельних даних доводять, що значні коливання валют знижують приплив прямих іноземних інвестицій, причому ефект посилюється в країнах з нерозвиненими інструментами хеджування.

Паралельно інший пласт робіт зосереджений на трансформаційних та інституційних аспектах. Так, автори О. Пісна [4] та Р. Гапак [5] підкреслюють, що зміни глобального бізнес-середовища – цифровізація, зсув ланцюгів постачання, регіоналізація виробництва – модифікують стратегії розміщення капіталу ТНК. Інші автори Н. Гражевська та А. Чигиринський [6] акцентують на прискоренні цифрової трансформації як реакції на глобальні ризики, а М. Сандул [7] показує, що перебудова ланцюгів постачання стає не лише відповіддю на кризи, але й способом мінімізації майбутніх шоків. Авторки А. Переверзева та І. Лазнева [8] систематизують економічні ризики ТНК на зовнішніх ринках, що зближує їхні висновки з попередніми роботами у контексті взаємозв'язку ризикових факторів і капіталовкладень.

Аналіз наявних досліджень показує, що, попри значну увагу до валютної волатильності й окремих трансформаційних процесів (цифровізація, перебудова ланцюгів постачання, інституційні зміни), відсутній комплексний аналіз одночасного впливу різних проявів макроекономічної турбулентності, а саме: інфляційних сплесків, змін відсоткових ставок, енергетичних шоків і геополітичних конфліктів на інвестиційну активність транснаціональних корпорацій у глобальному та регіональному вимірі. Тож поточне дослідження усуває цю прогалину, пропонуючи системне оцінювання сукупного впливу зазначених факторів із використанням актуальних статистичних даних 2020–2024 рр., порівняльного аналізу регіональних кейсів та прикладів з практики провідних ТНК.

Постановка завдання. Мета статті – всебічний аналіз впливу макроекономічної турбулентності на інвестиційну активність транснаціональних корпорацій з урахуванням актуальних тенденцій

* Науковий керівник: Ткач-Білинська У.В. – канд. екон. наук, доцент

глобальної економіки і прикладів за 2020–2024 рр. Дослідження зосереджено на трьох домінуючих чинниках нестабільності: інфляційних процесах і жорсткості монетарної політики, волатильності валютних курсів і фінансових ринків, а також геополітичних кризах. Методологія дослідження побудована на аналізі даних 2020–2024 років, реальних кейсах поведінки ТНК в умовах турбулентності, а також на авторській інтерпретації, як саме ці чинники впливають на інвестиційні рішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з найпотужніших джерел макроекономічної турбулентності стала інфляція, яка після пандемії досягла рекордних рівнів за декілька десятиліть. Медіанний глобальний рівень інфляції зріс з 1,9 % (на початку 2020 року) до 8,7 % у третьому кварталі 2022 року – безпрецедентний стрибок за такий короткий період [9]. Для багатьох розвинених країн 2022 рік ознаменувався найвищими темпами зростання цін з 1980-х років. Наприклад, у травні 2022 інфляція у США сягнула 8,6 % річних – максимуму за понад 40 років [10]. В Єврозоні восени 2022 року інфляція перевищувала 10 %, що також є рекордом за весь час існування спільної валюти. Такий інфляційний сплеск одразу в кількох валютах означає для транснаціонального бізнесу зростання виробничих витрат, ерозію купівельної спроможності споживачів і, як наслідок, вищі ризики для інвестиційних проектів. Якщо ціни на сировину чи комплектуючі нестабільні і зростають щомісяця, оцінити рентабельність нових заводів або продуктів стає складніше, а горизонти планування скорочуються.

Не менш важливо, що боротьба з інфляцією породила монетарну турбулентність, тобто різку зміну процентних ставок і загального фінансового середовища. Центральні банки провідних економік синхронно підняли ставки до рівнів, небачених декілька десятиліть. Федеральна резервна система США з березня 2022 по липень 2023 року здійснила 11 послідовних підвищень, довівши базову ставку до найвищого рівня за 22 роки [11]. Подібно, Європейський центральний банк підняв ставку по депозитах до 3,75 % – пікове значення з початку століття. Така різка зміна вартості грошей істотно вплинула на інвестиційну активність корпорацій, адже вартість фінансування проектів стрімко зростає. Підприємства, що розраховували на дешеві кредити для експансії, зіткнулися з подорожчанням обслуговування боргу та дефіцитом ліквідності.

Опитування фінансових директорів (CFO Survey) у США виявило, що вже станом на середину 2023 року 40 % компаній скоротили або відклали капіталовкладення саме через високі процентні ставки [12]. Вперше за понад десять років респонденти опитування фінансових директорів назвали монетарну політику найактуальнішою проблемою, яка дещо випереджає доступність робочої сили, інфляцію та попит на їхні продукти/послуги (рис. 1).

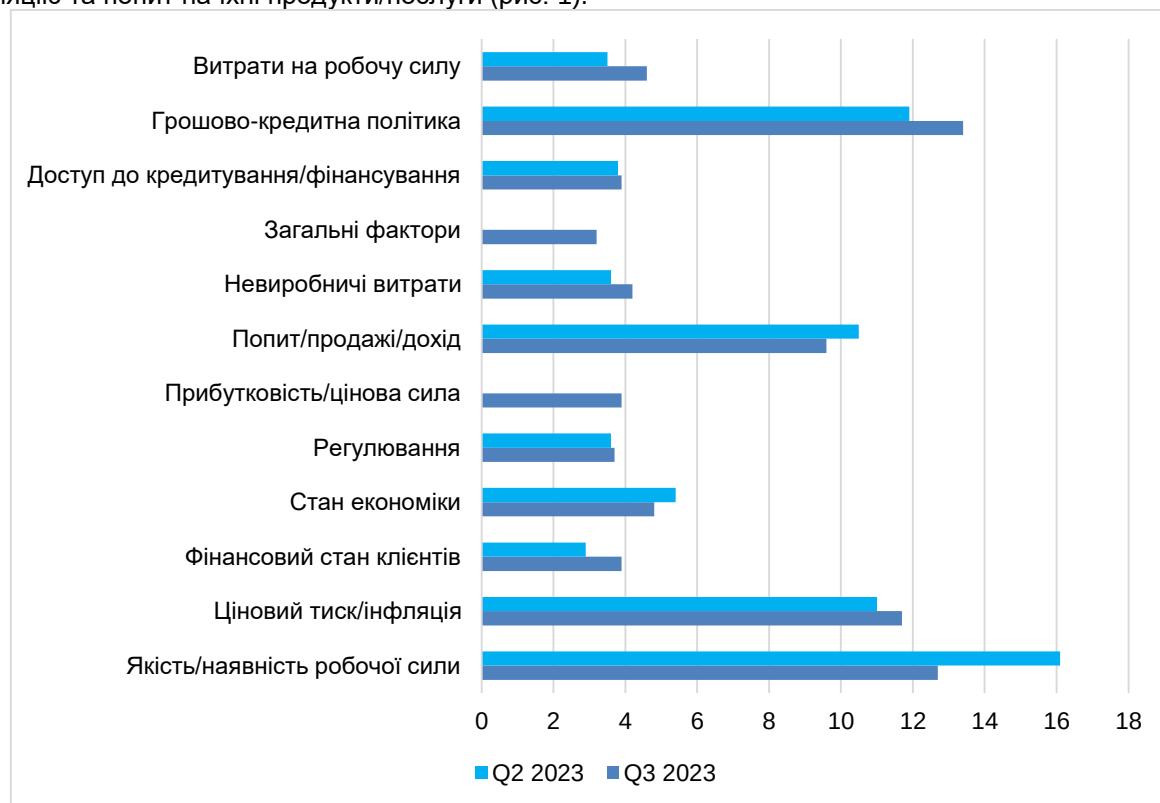

Рис. 1. Результати опитування фінансових директорів ТНК стосовно перешкод, які стримують економічну діяльність

Джерело: побудовано на основі даних [12]

Отже, це промовистий сигнал того, наскільки різке підняття ставок трансформувало бізнес-клімат. Підвищення вартості капіталу «тисне на гальма» корпоративних інвестицій, змушуючи керівництво переоцінювати проекти. У 2023 році плани капітальних видатків найбільших корпорацій істотно скоригувалися: за даними Citi Research, компанії з індексу S&P 1500 зменшили очікуваний темп зростання капексу до +7 % проти +21 % роком раніше [13]. Іншими словами, після інвестиційного буму 2021–2022 років, що йшов слідом за пандемічним провалом, бізнес перейшов до режиму економії на інвестиціях – значною мірою під тиском дорожчих кредитів. Експерти зазначають, що це типовий проциклічний ефект: компанії скорочують довгострокові вкладення, щоб підтримати короткострокову фінансову стійкість (потік грошових коштів, показники прибутковості) у нових умовах високих ставок.

Варто зауважити, що наприкінці 2023 – на початку 2024 року глобальна інфляція почала поступово спадати. У 2024 році було зниження середньосвітової інфляції до 4,9 %, а у розвинених економік – у середньому до 2,6 %, тобто майже до цільових рівнів центральних банків [14]. Це відбувається як завдяки жорсткій монетарній політиці, так і через розв'язання вузьких місць у постачанні й здешевлення енергоносіїв. Зі сповільненням інфляції фінансові умови можуть дещо полегшати: ринки очікують на паузу чи навіть зниження ставок у найближчій перспективі. Відтак можна очікувати поживлення певних інвестиційних проектів, особливо тих, що були відкладені в розпал інфляційної бурі. Деякі компанії, ймовірно, використають фазу сповільнення інфляції для реалізації накопичених планів, розраховуючи, що найгірше вже позаду. Втім, цей процес буде нерівномірним: інвестиційний «відскок» залежатиме від того, наскільки швидко і прогнозовано спаде турбулентність.

Таким чином, інфляційно-монетарний тиск, хоча й загалом стримує інвестиційну активність ТНК, не припиняє її повністю, а лише змінює напрями та масштаби.

Іншим виміром макроекономічної турбулентності є нестабільність валютних курсів та фінансових ринків. Для ТНК, що оперують у різних валютах, різкі коливання курсів здатні суттєво змінювати вартість активів і прибутків, конвертованих у материнську валюту. Після початку війни в Україні та на тлі різних темпів підняття ставок у 2022 році валютні ринки переживали значні зрушення: долар США різко укріпився до максимумів за 20 років (що знижувало вартість прибутків американських ТНК з-за кордону), євро тимчасово падав нижче паритету з долларом, фунт стерлінгів у вересні 2022 пережив обвальне падіння майже до \$1,05 (антирекорд за декілька десятиліть) на фоні невдалих фінансових експериментів уряду. Така волатильність валютних курсів створює для ТНК додатковий шар невизначеності. Якщо компанія планує будівництво філії в країні X, але її валюта може знецінитися на 20–30 % за рік, це суттєво вплине на окупність інвестиції (у перерахунку на долари чи євро). Відтак бізнес або вимагає вищої норми прибутку для компенсації валютного ризику, або відкладає інвестиційне рішення.

Емпіричні дослідження підтверджують інтуїтивне: волатильність обмінного курсу негативно позначається на припливах прямих іноземних інвестицій. Зокрема, економетричний аналіз для групи країн, що розвиваються (1980–2022 роки), показав, що підвищення мінливості реального валютного курсу істотно стримує як короткострокові, так і довгострокові вкладення іноземного капіталу [2]. В дослідженні Н. Nguyen, Y. Algu та M. Hanusch оцінюється, що зменшення волатильності курсу на 10 % здатне збільшити притік ПІІ майже на 0,5 % ВВП [3], тобто стабільність валюти сприяє інвестиціям, а нестабільність їх відлякує. Причина зрозуміла: високі курсові коливання підвищують ризики інвестора, адже майбутні грошові потоки в місцевій валюті можуть при конвертації суттєво зменшитися у твердій валюті. До того ж валютна нестабільність часто супроводжується іншими проблемами: інфляцією, контролем капіталу, економічними кризами, чого міжнародний бізнес намагається уникати.

Знецінення валюти країни-реципієнта може здешевити місцеві активи для іноземного інвестора. Якщо оцінювати актив у доларовому еквіваленті, після девальвації його можна купити «зі знижкою». Звичайно, ризик у тому, що актив може втрачати вартість і далі, але грамотна стратегія передбачає хеджування ризиків та довгостроковий горизонт. Реальний кейс: наприкінці 2022 року британський фунт значно впав, і це стало сигналом для деяких іноземних інвесторів придивитися до британських компаній, адже їхні ціни в доларовому еквіваленті просіли. Аналогічно, падіння вартості активів у країнах, що розвиваються, часом приваблює приватні інвестиційні фонди та корпорації з високим апетитом до ризику, які скуповують бізнеси, розраховуючи на відновлення вартості після стабілізації. Тобто, поведінка інвесторів неоднорідна: більшість діятиме обережно, але окремі гравці можуть використати турбулентність як шанс для вигідних придбань.

Крім валют, фінансова турбулентність проявляється і в коливаннях на фондових ринках та ринках капіталу. Періоди макронестабільності часто супроводжуються біржевою волатильністю, стрибками індексів страху (VIX) та перетоком капіталу з ризикових активів у «тихих гавані». Для ТНК це має двоякий ефект. З одного боку, падіння фондових ринків ускладнює залучення капіталу через емісію акцій, знижує ринкову оцінку компаній (що може зробити їх ціллю ворожого поглинання або, навпаки, ускладнити використання акцій як валюти для придбань). З іншого, якщо у компанії міцний баланс, вона може викупити власні акції за нижчою ціною або придбати дешевші активи конкурентів.

Важливий сегмент – ринок злиттів і поглинань (далі – M&A), через який ТНК часто здійснюють інвестиційну експансію. M&A-активність різко знизилася під впливом макронестабільності: глобальні обсяги угод у першому півріччі 2023 були приблизно на 27 % меншими, ніж у першому півріччі 2022 [11]. Після рекордного буму 2021 року (і частково в першому кварталі 2022) угоди почали «просідати» протягом чотирьох кварталів поспіль [11]. Аналітики пояснюють це кількома чинниками. По-перше, дороге боргове фінансування: за високих ставок позики для поглинань стали майже неприйнятними – прибутковість потенційних придбань не перекидає теперішніх відсоткових витрат [11]. Середня ставка за старшим боргом у США зросла з 6,7 % (четвертий квартал 2022) до 8,1 % (Q1 2023), а субординований борг – до 16,8 % річних [11]. Це зробило кредити для угод LBO (Leveraged Buyout – викуп компанії з використанням значної частки позикових коштів) надто дорогими, багато запланованих поглинань просто не зійшлися за цифрами. По-друге, стійка інфляція (хоч і спала з 9,1 % у червні 2022 до приблизно 3 % на середину 2023 року) підточила впевненість інвесторів і стимулювала обережність [11]. По-третє, додалася фінансова турбулентність у вигляді локальних банківських криз: крах Silicon Valley Bank, Signature Bank, First Republic навесні 2023 року, а також падіння Credit Suisse. Ці події призвели до того, що кредитори стали ще прискіпливіше оцінювати ризики нових угод [11]. Банки посилили стандарти кредитування, у деяких сегментах ринку боргового капіталу настала практично пауза. Як результат, угодам M&A бракує фінансування й впевненості, що тягне кількість транзакцій донизу. Цікаво, що найбільше постраждав верхній сегмент ринку (великі угоди), тоді як у нижчому та середньому сегменті активність тримається краще, тобто менші угоди менше залежать від важелів боргу [11].

Отже, волатильність фінансових ринків виступає ще одним каналом, через який макроекономічна турбулентність впливає на інвестиційну активність ТНК. Загалом цей вплив негативний – підвищується невизначеність, вартість капіталу та ризики, що зменшує кількість і обсяги інвестиційних проєктів.

Найбільш драматичним виміром сучасної турбулентності стали геополітичні потрясіння – передусім війна Росії проти України, а також загострення торговельних і технологічних війн між Заходом і Китаєм. Геополітичний фактор діє на інвестиційну активність ТНК прямо й опосередковано. Прямий ефект – через санкції, розрив зв'язків, фізичне знищення інфраструктури, ризик конфіскацій. Опосередковано – через зростання загальної невизначеності, формування блоків впливу (фрагментація ринків) і посилення протекціоністських тенденцій урядів.

Війна в Україні стала шоком для багатьох ТНК, особливо європейських. Російський ринок до 2022 року був глибоко інтегрований у світовий: сотні ТНК вели там бізнес. Після початку вторгнення понад тисяча іноземних компаній оголосили про повний вихід або згорання діяльності в Росії [15]. Цей масовий вихід не має прецедентів за масштабом у новітній історії. Внаслідок виходу з РФ західний бізнес сукупно списав понад \$100 млрд втрат у вигляді знецінення активів, прощення інвестицій, прямих збитків від продажу бізнесів за символічну плату [15]. За підрахунками на березень 2024 року, загальні втрати досягли \$107 млрд і продовжують зростати, оскільки російська влада щоразу ускладнює умови виходу (вимагає продажу з 50 % дисконтом, іноді фактично конфіскує майно) [15]. Наприклад, британська нафтогазова компанія BP була змушена списати близько \$25 млрд, кинувши свою частку у «Роснефти»; McDonald's продав весь свій російський бізнес локальному оператору за знижену вартість; Carlsberg і Danone втратили контроль над заводами через пряме захоплення російською державною владою у 2023 році [15]. Таким чином, геополітична криза матеріалізувалася як масове знищення інвестицій, здійснених ТНК у Росії за попередні десятиліття. Це потужний сигнал для інших: ризик геополітики тепер очевидний і він важко піддається прогнозуванню. Багато компаній після цього переглянули свої стратегії присутності в політично нестабільних регіонах, навіть якщо там поки що немає війни.

Крім прямих втрат, війна спричинила і побічні ефекти: енергетична й продовольча кризи 2022 року. Різке зростання цін на енергоносії (нафта, газ, електрика) боляче вдарило по енергоємних галузях у світі. Наприклад, хімічний гігант BASF оголосив у 2023 році про скорочення інвестицій у Європі, частково через неконкурентні ціни на газ у Німеччині, що стали наслідком відмови від російського газу. Аналогічно, виробники добрив, металургійні заводи призупиняли потужності. Геополітика через енергетичний шок знизилася інвестиційна активність у Європі, змусивши деякі ТНК навіть переносити виробництво в інші регіони з дешевою енергією (наприклад, на Близький Схід чи у США, де завдяки сланцевому газу ціни нижчі).

Ще один прояв – перебудова глобальних ланцюгів постачання з міркувань безпеки. Пандемія й війна висвітили вразливість надто глобалізованих ланцюгів, тож багато корпорацій перейшли до стратегії «China+1», «дружнього переміщення» (friendshoring) тощо. Мається на увазі диверсифікація виробництва: не покладатися на одну країну (особливо якщо вона геополітично ризикована). Яскравий приклад – компанія Apple, яка історично виробляла переважну більшість iPhone у Китаї, тепер прискореними темпами переносить виробництво до Індії для обслуговування американського ринку. За даними Reuters, Apple планує вже до кінця 2026 року виробляти в Індії основну частину iPhone, призначених для продажу у США [16]. Компанія веде переговори з підрядниками Foxconn і Tata, буде

нові заводи, аби зменшити залежність від Китаю і убезпечитися від можливих тарифних чи політичних ризиків [16]. Подібним шляхом ідуть й інші технологічні та промислові гіганти: від Samsung до BMW, відкриваючи нові виробничі майданчики у Південній Азії, Східній Європі, Мексиці, тобто в країнах, які вважаються дружніми чи принаймні нейтральними. Цей тренд «інвестиційної географії» безпосередньо зумовлений геополітичними факторами і веде до масштабного перерозподілу ПІІ між регіонами.

Державна політика теж реагує на геополітичну турбулентність, опосередковано змінюючи умови для ТНК. Уряди посилюють контроль за іноземними інвестиціями з міркувань національної безпеки. Якщо раніше майже будь-яке надходження капіталу віталосся, то нині багато країн насторожено ставляться до поглинань своїх компаній іноземцями, особливо з «недружніх» держав. У Європейському Союзі запущено механізм скринінгу ПІІ, і число перевірок таких угод зросло на 18 % за перші роки функціонування механізму (2020–2023) [17]. Причина – побоювання за національну безпеку та стратегічні інтереси: не хочуть пускати, скажімо, китайські корпорації в телеком чи енергетику. Багато країн ЄС та Велика Британія останнім часом заблокували або ретельно перевірили угоди за участю китайських інвесторів у технологічному секторі [17]. Тобто геополітика призводить до появи нових бар'єрів для транснаціональних інвестицій: регуляторних, юридичних. ТНК з Китаю (або інших країн, що не входять до «блоків союзників») стикаються з великими труднощами у придбанні бізнесів на Заході. Натомість уряди пропонують альтернативу: greenfield-проекти (будівництво нових заводів з нуля) більше вітаються, бо створюють робочі місця і не несуть ризику зміни контролю над існуючими компаніями [17]. Для транснаціональних корпорацій це означає необхідність адаптувати свою стратегію. Особливо це стосується китайських ТНК у Європі та США: багато хто відкладає експансію або обмежується невеликими представництвами, щоб не привертати уваги регуляторів.

Варто згадати, що 2024 рік приніс нові виклики – війна на Близькому Сході (Ізраїль–ХАМАС), перевороти в Африці – все це також впливає на настрої інвесторів. Хоча прямий економічний ефект локалізований, загальний рівень непевності зростає. Компанії закладають у плани більші премії за ризик, скорочують горизонти інвестування, більше інвестують у кібербезпеку й стійкість, а не тільки в розширення виробництва. У певному сенсі, транснаціональний бізнес перейшов у еру постійної адаптації до турбулентності, де геополітика це ще один змінний фактор у фінансових моделях.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, макроекономічна турбулентність останніх років (2020–2024 рр.) вже відчутно переформатовує інвестиційну активність транснаціональних корпорацій. Проведене дослідження показало, що різні аспекти нестабільності (інфляційні шоки, валютно-фінансова волатильність, геополітичні кризи) діють як взаємопов'язані чинники, стримуючи або перенаправляючи потоки прямих інвестицій у світі.

У підсумку можна дійти висновку – транснаціональні корпорації, що найкраще адаптуються до макроекономічної турбулентності, отримають конкурентні переваги у довгостроковій перспективі. Вони зможуть зайняти ніші, покинуті менш гнучкими суперниками, та заручитися підтримкою урядів, які зацікавлені в стійких інвестиціях. Нинішня нестабільність – це своєрідний стрес-тест для глобального бізнесу. І хоча цей тест складний, він спонукає ТНК до удосконалення підходів, що врешті-решт може зробити світову економіку більш збалансованою. Макроекономічні шторми рано чи пізно вщухають; важливо, в якому стані кораблі транснаціональних інвесторів підійдуть до моменту, коли на горизонті знову з'явиться прозорість та прогнозоване зростання. Проведений аналіз дає підстави для обережного оптимізму: навіть у найтяжчі роки ми бачили, що інвестиційна активність не припиняється, вона лише змінює курс, і, можливо, у наступному циклі глобалізації стане більш стійкою та обачною, ніж будь-коли раніше.

Література

1. World Investment Report 2023. UNCTAD. 2023. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023#:~:text=After%20a%20strong%20rebound%20in,prices%2C%20and%20soaring%20public%20debt> (дата звернення: 28.04.2025).
2. Hamida A. The impact of exchange rate volatility on foreign direct investment: ARDL testing bound. *International Journal of Islamic Business & Management*. 2024. Vol. 8. № 1. P. 12-17. DOI: <https://doi.org/10.46281/ijibm.v8i1.2222>.
3. Nguyen H., Algu Y., Hanusch M. Exchange rate volatility and FDI inflows: Evidence from cross-country panel data. MTI Global Practice Discussion Paper No. 2. *World Bank*. 2018. URL: <https://hdl.handle.net/10986/29911> (дата звернення: 28.04.2025).
4. Пісна О. М. Глобальні трансформації середовища бізнес-діяльності ТНК : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.02. Київ, 2019. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pisna_Olha/Hlobalni_transformatsii_seredovyscha_biznes-dialnosti_TNK.pdf (дата звернення: 28.04.2025).
5. Гапак Р. М. Виклики та можливості транснаціоналізації бізнесу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2024. Вип. 52. С. 38-43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2024-52-5>.

6. Грачевська Н. І., Чигиринський А. М. Цифрова трансформація економіки в умовах посилення глобальних ризиків і загроз. *Економіка та держава*. 2021. № 8. С. 53-57. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.8.53>.
7. Сандул М. Трансформаційні фактори розвитку глобальних ланцюгів постачання. *Міжнародна економічна політика*. 2023. № 1(38). С. 58-74. DOI: <https://doi.org/10.33111/iep.2023.38.04>.
8. Переверзева А. В., Лазнева І. О. Аналіз економічних ризиків діяльності фірми на міжнародному ринку. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2021. № 2-1(103). С. 87-90. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-15>.
9. Global Inflation Tracker. *CFR*. 2023. URL: <https://www.cfr.org/tracker/global-inflation-tracker#:~:text=In%202021%20and%202022%2C%20consumer,one%20ending%20their%20tightening%20cycles> (дата звернення: 28.04.2025).
10. In the U.S. and around the world, inflation is high and getting higher. *Pewresearch*. 2022. URL: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2022/06/15/in-the-u-s-and-around-the-world-inflation-is-high-and-getting-higher/#:~:text=In%20the%20U,level%20since%201981%2C%20as> (дата звернення: 28.04.2025).
11. M&A Deal Activity Slowed Down in First Half of 2023. *Pkfod*. 2023. URL: <https://www.pkfod.com/insights/ma-deal-activity-slowed-down-in-first-half-of-2023/#:~:text=,higher%20end%20of%20the%20market> (дата звернення: 28.04.2025).
12. Edwards Z., Weitz D. How are interest rates impacting spending? Evidence from the CFO survey. *Federal Reserve Bank of Richmond. Research & Commentary*. 2023. URL: https://www.richmondfed.org/research/national_economy/cfo_survey/research_and_commentary/2023/2023_0927_research_commentary#:~:text=Perhaps%20not%20surprisingly%20then%2C%20around,1 (дата звернення: 28.04.2025).
13. Global Markets and Economy. Capital Spending Is Slowing Down. *Citigroup*. URL: <https://www.citigroup.com/global/insights/capital-spending-is-slowing-down-> (дата звернення: 28.04.2025).
14. Global Economy Approaches Soft Landing, but Risks Remain. *IMF*. 2024. URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2024/01/30/global-economy-approaches-soft-landing-but-risks-remain#:~:text=Image> (дата звернення: 28.04.2025).
15. Foreign firms' losses from exiting Russia top \$107 billion. *Reuters*. 2024. URL: <https://www.reuters.com/markets/europe/foreign-firms-losses-exiting-russia-top-107-billion-2024-03-28/#:~:text=About%201%2C000%20companies%20have%20exited,RBC%20daily%20reported%20on%20Thursday> (дата звернення: 28.04.2025).
16. Apple moving to make most iPhones for US in India rather than China, source says. *Reuters*. 2025. URL: <https://www.reuters.com/world/china/apple-aims-source-all-us-iphones-india-pivot-away-china-ft-reports-2025-04-25/#:~:text=,higher%20US%20tariffs%20on%20China> (дата звернення: 30.04.2025).
17. How regions can manage foreign direct investment in a turbulent world. *LSE*. 2024. URL: <https://blogs.lse.ac.uk/businessreview/2024/11/28/how-regions-can-manage-foreign-direct-investment-in-a-turbulent-world/#:~:text=A%20report%20released%20by%20the,%E2%80%9D> (дата звернення: 28.04.2025).

References

1. UNCTAD (2023), *World Investment Report 2023*, available at: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023#:~:text=After%20a%20strong%20rebound%20in,prices%2C%20and%20soaring%20public%20debt> (access date April 28, 2025).
2. Hamida, A. (2024), "The impact of exchange rate volatility on foreign direct investment: ARDL testing bound", *International Journal of Islamic Business & Management*, Vol. 8, no. 1, pp. 12-17, DOI: <https://doi.org/10.46281/ijbm.v8i1.2222>.
3. Nguyen, H., Algu, Y. and Hanusch, M. (2018), "Exchange rate volatility and FDI inflows: Evidence from cross-country panel data", *MTI Global Practice Discussion Paper, no. 2*, World Bank, available at: <https://hdl.handle.net/10986/29911> (access date April 28, 2025).
4. Pisna, O.M. (2019), "Global transformations of the business environment of TNCs", Diss. of Cand.sc.(Econ.), 08.00.02, Kyiv, available at: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pisna_Olha/Hlobalni_transformatsii_seredovyscha_biznes-diialnosti_TNK.pdf (access date April 28, 2025).
5. Hapak, R.M. (2024), "Challenges and opportunities of business transnationalization", *Naukovi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, Iss. 52, pp. 38-43, DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2024-52-5>.
6. Hrazhevska, N.I. and Chyhyrnskyi, A.M. (2021), "Digital transformation of the economy amid increasing global risks and threats", *Ekonomika ta derzhava*, no. 8, pp. 53-57, DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.8.53>.
7. Sandul, M. (2023), "Transformational factors of global supply chains development", *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, no. 38, pp. 58-74, DOI: <https://doi.org/10.33111/iep.2023.38.04>.

8. Pereverzieva, A.V. and Lazneva, I.O. (2021), "Analysis of economic risks of company activities in the international market", *Naukovi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya "Ekonomichni nauky"*, no. 2-1(103), pp. 87-90, DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-15>.
9. CFR (2023), *Global Inflation Tracker*, available at: <https://www.cfr.org/tracker/global-inflation-tracker#:~:text=In%202021%20and%202022%2C%20consumer,one%20ending%20their%20tightening%20cycles> (access date April 28, 2025).
10. Pewresearch (2022), *In the U.S. and around the world, inflation is high and getting higher*, available at: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2022/06/15/in-the-u-s-and-around-the-world-inflation-is-high-and-getting-higher/#:~:text=In%20the%20U,level%20since%201981%2C%20as> (access date April 28, 2025).
11. PKFOD (2023), *M&A Deal Activity Slowed Down in First Half of 2023*, available at: <https://www.pkfod.com/insights/ma-deal-activity-slowed-down-in-first-half-of-2023/#:~:text=,higher%20end%20of%20the%20market> (access date April 28, 2025).
12. Edwards, Z. and Weitz, D. (2023), "How are interest rates impacting spending? Evidence from the CFO survey", *Federal Reserve Bank of Richmond, Research & Commentary*, available at: https://www.richmondfed.org/research/national_economy/cfo_survey/research_and_commentary/2023/2023_0927_research_commentary#:~:text=Perhaps%20not%20surprisingly%20then%2C%20around,1 (access date April 28, 2025).
13. Citigroup (n.d.), *Global Markets and Economy. Capital Spending Is Slowing Down*, available at: <https://www.citigroup.com/global/insights/capital-spending-is-slowing-down-> (access date April 28, 2025).
14. IMF (2024), *Global Economy Approaches Soft Landing, but Risks Remain*, available at: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2024/01/30/global-economy-approaches-soft-landing-but-risks-remain#:~:text=Image> (access date April 28, 2025).
15. Reuters (2024), "Foreign firms' losses from exiting Russia top \$107 billion", available at: <https://www.reuters.com/markets/europe/foreign-firms-losses-exiting-russia-top-107-billion-2024-03-28/#:~:text=About%201%2C000%20companies%20have%20exited,RBC%20daily%20reported%20on%20T> hursday (access date April 28, 2025).
16. Reuters (2025), "Apple moving to make most iPhones for US in India rather than China, source says", available at: <https://www.reuters.com/world/china/apple-aims-source-all-us-iphones-india-pivot-away-china-ft-reports-2025-04-25/#:~:text=,higher%20US%20tariffs%20on%20China> (access date April 30, 2025).
17. LSE (2024), "How regions can manage foreign direct investment in a turbulent world", available at: <https://blogs.lse.ac.uk/businessreview/2024/11/28/how-regions-can-manage-foreign-direct-investment-in-a-turbulent-world/#:~:text=A%20report%20released%20by%20the,%E2%80%9D> (access date April 28, 2025).

Грицишен С.В.

ВПЛИВ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ АКТИВНІСТЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Мета. Всебічний аналіз впливу макроекономічної турбулентності на інвестиційну активність транснаціональних корпорацій з урахуванням актуальних тенденцій глобальної економіки і прикладів за 2020–2024 рр.

Методика дослідження. Методика дослідження ґрунтується на поєднанні системного й порівняльного аналізу, використанні статистичних даних міжнародних фінансових організацій, кейс-методу для дослідження прикладів діяльності провідних ТНК, а також на елементах трендового аналізу для виявлення закономірностей змін інвестиційної активності.

Результати дослідження. Встановлено, що макроекономічна турбулентність у формах інфляційних сплесків, валютних коливань, підвищення відсоткових ставок, енергетичних шоків і геополітичних конфліктів призводить до зростання вартості капіталу, обмеження доступу до боргового фінансування та переорієнтації стратегій ТНК на менш ризикові інвестиції. На прикладі угод доведено, що високі ставки роблять такі операції економічно малопривабливими, а кейси компаній демонструють зсув фокусу у бік внутрішніх інвестицій і регіоналізації виробництва. Виявлено, що в умовах турбулентності ТНК активніше застосовують моделі friend-shoring, цифровізацію ланцюгів постачання й диверсифікацію ринків збуту. Дослідження також показало, що регіональні відмінності впливу турбулентності залежать від рівня економічної стійкості та політичної стабільності приймаючих країн.

Наукова новизна результатів дослідження. Набуло подальшого розвитку комплексне оцінювання сукупного впливу ключових факторів макроекономічної турбулентності на інвестиційну поведінку ТНК, з інтеграцією даних 2020-2024 рр. і порівнянням глобальних і регіональних трендів.

Практична значущість результатів дослідження. Результати дослідження можуть бути використані для розробки адаптивних інвестиційних стратегій ТНК та удосконалення механізмів державної підтримки іноземних інвестицій у періоди нестабільності.

Ключові слова: міжнародний бізнес, інвестиційна активність, валютна волатильність, інфляція, friend-shoring, глобальні ризики.

Hryshchyshe S.V.

THE IMPACT OF MACROECONOMIC TURBULENCE ON THE INVESTMENT ACTIVITY OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS

Purpose. The aim of the article is a comprehensive analysis of the impact of macroeconomic turbulence on the investment activity of transnational corporations, taking into account current trends in the global economy and examples for 2020-2024.

Methodology of research. The research methodology is based on a combination of systemic and comparative analysis, the use of statistical data from international financial organizations, a case method for studying examples of the activities of leading TNCs, as well as elements of trend analysis to identify patterns in changes in investment activity.

Findings. The results of the study show that macroeconomic turbulence in the form of inflationary surges, currency fluctuations, increases in interest rates, energy shocks and geopolitical conflicts leads to an increase in the cost of capital, limited access to debt financing and a reorientation of TNC strategies to less risky investments. The example of transactions proves that high rates make such operations economically unattractive, and the cases of companies demonstrate a shift in focus towards domestic investments and regionalization of production. It was found that in conditions of turbulence, TNCs more actively use friend-shoring models, digitalization of supply chains and diversification of sales markets. The study also showed that regional differences in the impact of turbulence depend on the level of economic stability and political stability of host countries.

Originality. A comprehensive assessment of the cumulative impact of key factors of macroeconomic turbulence on the investment behaviour of TNCs, with the integration of data for 2020-2024 and a comparison of global and regional trends, has been further developed.

Practical value. The practical significance of the research results lies in the possibility of using the obtained conclusions to develop adaptive investment strategies of TNCs and improve mechanisms for state support of foreign investments in periods of instability.

Key words: international business, investment activity, currency volatility, inflation, friend-shoring, global risks.

Дата надходження рукопису: 23.05.2025

Дата прийняття рукопису до друку: 23.06.2025

Дата публікації: 30.06.2025